

La mediació en un dels seus àmbits d'aplicació: la justícia penal juvenil catalana

1. El conflicte com a espai de construcció. La mediació

En un context cultural i socioambiental en què -com a mínim- formalment es fa ús abundant de significants i significats vinculats a la no bel·ligerància, al manteniment de la pau, a la reconciliació, al diàleg, a la construcció... no resulta estrany que professionals i investigadors de l'àmbit disciplinar de les ciències humanes o socials (*Geisteswissenschaften*, segons la terminologia de Dilthey) es plantegin noves reflexions que possibilitin el procés de comunicació, tant que dinàmica de creixement, així com la possibilitat que les parts puguin elaborar els seus conflictes (si així ho desitgen) mitjançant la seva adequada gestió.

Ja que les persones detectem necessitats, gustos, punts de vista, percepcions, axiologies i posicionaments diferents respecte els fenòmens de la realitat, amb facilitat acceptem situacions de confrontació i de conflicte en no tolerar, sovint, les divergències ètiques, culturals, religioses, polítiques... de l'alteritat i mantenir en la nostra peculiar doxa dogmàtica i, ocasionalment, en un ostracisme desitjat.

Doncs bé, quan la situació conflictual s'ignora o no s'aborda, habitualment en les parts es genera soledat, angoixa-ansietat, impotència, indefensió, confusió, separació, ressentiment, estrès, somatitzacions...; en canvi quan ambdues parts s'impliquen en l'intent de resoldre efectivament el problema que ha generat el conflicte, sens dubte accedeixen al restabliment de la pau interpersonal, a la relaxació, a l'eficiència i fins i tot al treball en equip i a l'acceptació de les motivacions de l'altre, un cop ha tingut lloc la fase d'explosió emocional inicial¹, s'ha minimitzat la tensió, s'han clarificat els malentesos i s'ha superat la sensació intuïtiva d'incomoditat.

El conflicte, des de la darrera perspectiva, és una oportunitat genuïna d'interacció i de construcció bidireccional verbal i icònica; és un motiu i un lloc de transformació que viabilitza contínues percepcions o preses de consciència, un cop entès que els desacords, les diferències personals i les crisis són fets habituals de la vida que, com a conseqüència, és un error eludir.

Freqüentment, els professionals de l'acció social (pedagogs socials, educadors socials, advocats, juristes, treballadors socials, professionals de la salut, psicòlegs...) optem per la retirada dels conflictes i perdem l'oportunitat de comunicar la nostra opinió i d'implicar-nos-hi, si bé també convé destacar que aquesta pot ser una sàvia actitud quan aquells no són de la nostra incumbència i la nostra absència no incideix en la realitat situacional.

D'altra banda, el refús a reconèixer el conflicte acostuma a ser l'hàbit a què recorri quan necessitem mantenir la pau a qualsevol preu; la supressió, en qualsevol cas, només té sentit quan la confrontació per un petit problema comporta massa pressió per a la relació interpersonal o quan l'alteritat no està preparada per escoltar el missatge que es pretén emetre. Així doncs, en ocasions la relació es pot conservar si elegim la via del manteniment de cert tacte en lloc d'explicitar una sinceritat implacable, mentre que en altres, les situacions conflictuals es poden dissoldre si s'estimula la transferència d'actituds amicals.

Amb freqüència el repertori actitudinal derivat de l'acceptació que una de les parts triomfa i l'altra perd, com succeeix en qualsevol audiència judicial i en les percepcions ulteriors, s'impulsa per una comprensible compulsió inconscient de protegir-se del dolor de saber-se equivocat, provocant, episòdicament, certs dintells de perversió i garantint que cap de les parts arribarà a sentir-se líder ni coautora de la solució o alternativa. El nostre plantejament, per contra, radica en què ambdues parts escolten les necessitats; atorguen entitat als valors i a les expectatives de l'altre; intenten separar l'episodi problemàtic de les respectives personalitats; racionalitzen els seus problemes identificant variables inicialment no contemplades; acorden intersubjectivament allò que és just amb independència de pressions externes; exploren o busquen alternatives creatives; i, finalment, escullen la solució que els sembla més pertinent entre les opcions que han generat i prioritzat.

Si circumscrivim l'anàlisi a la intervenció des de les instàncies polítiques i professionals de la justícia juvenil, l'acció participant de víctima i infractor (des d'una lectura judicialitzadora) o bé de la persona que ha rebut una agressió i de l'educand que l'ha provocat (en una concepció educativa del fenomen) afavoreix la implicació responsable en el procés comunicatiu tot i que no s'arribi a assolir la solució òptima.

Les parts en conflicte s'han dotat d'una seqüència d'aprenentatge alternatiu en superar l'estricta comportament reactiu o impulsiu i en adoptar la resposta reflexiva; han après a aprendre i a madurar com a persones, és a dir,

han introduït elements de crisi en la dogmàtica personal: entre el “jo” i el “tu” han construït el necessari i estimulador “nosaltres” en presència d’una tercera persona, el/la mediador/a, reforçant la idea d’una comunicació pròpiament ternària; via en la que “no existeix ni s’exerceix cap tipus de coacció, ni es judica ni se sanciona els implicats; suposa essencialment, en tot cas, acollir-se a acords lliures i acceptats voluntàriament com a millor opció per per ambdues parts implicades” (Vinyamata, 1996, 89).²

En definitiva, parlem d’un renovat constructe: la mediació, i diem renovat perquè ve de lluny en el temps i comporta un tornar enrere fent quelcom nou. Efectivament, la mediació no pot ser considerada com un fenomen nou ja que sempre ha existit com una manera alternativa de relació i, en el seu cas, de gestió dels conflictes, però la novetat rau en el seu redescobriment relativament recent en un context de crisi profunda dels sistemes de comunicació social i dels sistemes judicials de resolució de litigis: introdueix flexibilitat, sentit comú, bona voluntat; estimula la paciència, la tolerància, el respecte mutu i la comprensió amb la participació d’una tercera part, el/la mediador/a, que no representa ningú ni és part interessada en el conflicte, que és neutre, imparcialment percebut per les parts i, sobre tot, un/a possibilitador/a de la comunicació entre les persones que actua proposant continents o formes comunicatives acceptades per les parts, però en cap circumstància com a jutge o àrbitre ni com a actuator/a sobre els continguts; incidirà, en tot cas, en els “com”, però mai en els “què”.

La mediació, tant que procés de formació de l’ordre personal i social, resitua el conflicte i vigila que aquest no arribi a pervertir-se i tornar-se en violència –com assenyala el Dr. Jordi Giró i París³–, adquirint un caràcter educatiu i preventiu. En regular relacions; contrastar i orientar percepcions; facilitar consciència del funcionament intern de cada persona, de les seves necessitats; configurar procediments, conceptes i actituds, la mediació facilita que el professional de l’acció social es col·loqui davant la realitat de l’educand, la de la víctima o persona agredida i el gran univers d’idees, cultures, experiències i axiologies, promovent la construcció conjunta de processos adaptatius d’aprenentatge i la generació de repertoris actitudinals creatius i dinàmics, de tal manera que cada client arribi a consolidar el nivell de competència que pretén liderant el propi procés vital i adoptant les decisions que consideri pertinents en cada moment en funció de les seves expectatives inicials, de la seqüència processual i d’un entorn contextual que maximitzi l’animació sociocultural, la participació social i la formació continuada, i també que actualitzi la cultura històricament acumulada i incorpori les aportacions de cada generació.

**El/la mediador/a
és un/a
possibilitador/a
de la
comunicació
entre les
persones**

Com a conseqüència, si pretenem que la mediació s'instauri en la intervenció educativa i en la reflexió pedagògica, resulta imprescindible que la consolidació d'equips interprofessionals amb els corresponents correlats interdisciplinars contempli el desenvolupament de processos planificats d'acció-reflexió, cíclics, conduïts pels agents implicats amb el propòsit d'intervenir en la seva pràctica per millorar-la i orientar-la vers la renovació o innovació educatives, adquirint un ineludible compromís personal i tècnic en la dialèctica que emergeix del nexa entre les necessitats verbalitzades pels usuaris (les parts en conflicte) i les contrastades amb un mínim sentit intersubjectiu de realitat.

La comunicació ternària –víctima◀▶ infractor/a▶◀ mediador/a– prioritza el fet “*de se laisser interroger par la culture des autres, et celle-ci fait alors office de médiation pour nous permettre de pénétrer mieux dans notre propre culture*” (Six, 1990, 98).⁴ La mediació, com a repertori actitudinal basal vital i bastió de pau, ha de basar-se en l'escolta, en la comprensió i en la voluntat d'establir llaços o vincles entre les persones. Les activitats mediadores s'han incorporat progressivament tant en la vida pública com en la privada; en l'àmbit de la família, el de l'escola, el del treball, el de les relacions internacionals, el de la justícia, el del barri... configurant-se avui en un reducte d'esperança, ja que “*peut aider êtres et à passer groupes d'une discorde à une fraternité, elle peut être ce qui permettra aux droits de l'homme, charte de l'humanité, d'être réalisés concrètement à tous les niveaux, sur tous les plans des relations entre les hommes; elle peut manifestement devenir la grande innovation sociale et politique qui sera au coeur de la vie des hommes de demain. Mais la médiation, à l'état embryonnaire où elle en est encore, est un enfant ambigu, qui peut aussi développer des tendances perverses, amener des êtres à démissionner et laisser se susciter des pouvoirs abusifs; c'est dire que l'on peut légitimement être circonspect devant elle, sinon même soupçonneux*”. (Ibíd., 1990, 13). En una època en la qual el món ha conegut la més gran intensitat comunicativa de la humanitat (mass-media: televisió, ràdio, telèfon, satèl·lits, internet, “e-mail”...) paradògicament es detecten rellevants situacions de dificultat, absència de sentit i de competència per viabilitzar la comunicació, “*...autant de panique devant l'autre dans sa différence, autant de replis sur soi et d'intégrismes pour éviter le problème qu'est l'autre.*” (Ibíd., 1990, 12).

La mediació permet trobar solucions basades en el sentit comú, estableix relacions en lloc de destruir-les, pot produir acords creatius, en resum, és un procés que acostuma a donar resultat. En estimular la tolerància, la paciència, el respecte mutu i la comprensió, la mediació proporciona un entorn en què es pot ajudar persones amb parers molt diversos, amb

continents adequats, a arribar a un acord quan resulti factible així com a viure en pau amb les seves diferències en el cas que no arribin a consensuar possible solucions.

Sens dubte, la mediació brinda a les persones la possibilitat d'assumir la responsabilitat de la pròpia vida prenent decisions difícils a partir d'un espectre més o menys ampli d'oportunitats o de possibilitats, si bé no per això es converteix en panacea per a tot tipus de conflictes. Proporciona, com a mínim, un entorn preservat i racional orientat a intentar trobar alternatives a les disputes que, amb freqüència, proliferen en l'àmbit de les relacions interpersonals (Floyer Acland, 1993, 323).⁵

En l'àmbit de la justícia penal en general i, sens dubte en el sector juvenil, les sentències o els acords dictats pels tribunals acostumen a legitimar una part guanyadora i una de perdedora de tal manera que la persona que s'identifica com a perdedora tendeix a descodificar-les com a alguna cosa capriciosa i fins i tot perversa, mentre que en el cas de la mediació es tracta, en gran part, d'evitar en qualsevol circumstància el sentiment de pèrdua donat que la implicació de les parts en el procés comunicatiu resulta imprescindible, de tal manera que si una d'elles visqués certs sentiments d'injustícia sempre pot recórrer al circuit de la justícia amb l'objectiu de dirimir els conflictes que s'han generat.

El/la mediador/a, per la seva banda, com a possibilitador/a de comunicació, estimula que les parts en conflicte expressin les seves vivències emocionals per a, progressivament, accedir a nivells progressius de racionalització i assistir, si és el cas, a la delimitació dels continguts bàsics del pla de restitució o de reparació que les parts decideixen: "*Victim-offender mediation programs provide a conflict resolution process that is meant to be fair to both the victim and the offender... The mediator facilitates this process by allowing the parties first to address informational and emotional needs and then to discuss the victim's losses and to develop a mutually acceptable restitution plan...*" (Umbreit, 1993, 69).⁶

Nosaltres tractem de defensar un tipus de comunicació interpersonal, propera, constructiva, que ens projecta a la percepció i al coneixement individual i col·lectiu de comunitat, i que supera, per això, les fórmules comunicatives institucionalitzades. "*El logos es realitza en el diàleg, en l'acceptació recíproca dels participants en el diàleg sota un mateix horitzó de sentit*" (Fullat, 1997, 83-84)⁷ prioritzant el subjecte, és a dir, la genuïna irrepetibilitat de cada ésser humà. Des d'aquesta perspectiva accedim a conceptualitzar el mediador com a "*un homme parmi les hommes, un homme qui a l'honneur d'être un homme, qui se veut simplement responsable*

de soi-même, modestement, à sa place, responsable d'autrui, responsable des relations entre les hommes. C'est ce principe éthique qui l'a poussé à devenir davantage, consciemment, médiateur. S'il se mettait au-dessus des lois et au-dessus des autres, il quitterait sa juste place de médiateur citoyen." (Six, 1995, 160).⁸

La mediació conforma un entorn idoni que faculta el jove infractor/a o educand, la víctima i el mediador/a per adquirir competència personal i social i, simultàniament, perquè s'orienti incansablement el "*telos*" i superi el simple saber fer o tecnologia.

**La capacitat
d'acollida i de
reconeixement
de l'altre en la
seva irreductible
alteritat**

La proposta medidora, d'aquesta manera, s'erigeix en un procés educatiu, en un conjunt d'activitats mitjançant les quals modifiquem tant els propis repertoris de comportament com els dels altres, un cop sabut que tota acció educativa comporta idees, proposicions i raonaments, però també sentiments i emocions per part dels agents implicats. El procés de la mediació, com la mateixa educació, requereix com a conseqüència de tres enuncisats fonamentals: ha de ser un *quefer* que sigui raonable en el *dir* per resultar congruent des del *decidir*. L'acció educadora de la mediació no només *es fa* (dimensió tecnocientífica) sinó que a més a més *es vol* (dimensió metafísica) maximitzant la necessària complicitat emotiva i cognitiva entre les parts. La mediació és, doncs, comunicació, paraula, gest, postura, signe, símbol que transcendeix la materialitat del signe mateix; en definitiva, projecció, horitzó, ultimitat (Fullat, 1995, 51, 54, 56, 64, 69)⁹.

La capacitat d'acollida i de reconeixement de l'altre en la seva *irreductible alteritat* hauria de consolidar-se com el desencadenant més efectiu de l'acció pedagògica. En el sentit atribuït per Lluís Duch necessitem amb certa urgència "*una hermenèutica i una hermètica del reconeixement per poder assolir d'una manera plena un coneixement i una comprensió basats en aquell, és a dir, en l'afirmació explícita del dret a l'alteritat i a la diferència...*" que només serà factible "*si, prèviament, es renuncia a qualsevol tipus de voluntat de poder...*" (Duch, 1997, 29-30).¹⁰

2. Experiències de mediació en l'àmbit de la justícia penal juvenil catalana. Conclusions

Des de l'any 1982, en què el Servei de Medi Obert i els/les delegats/des d'assistència al menor iniciaven formalment les seves activitats, s'han produït diferents i rellevants esdeveniments en torn a la justícia juvenil tant a nivell estatal com autonòmic, els quals, òbviament, han contribuït a impulsar, implementar i consolidar un model de justícia juvenil fonamentat

en la responsabilitat del jove infractor a l'inici del procés educatiu o en el seu decurs, en el respecte dels seus drets i obligacions (com a entitat holística i sistèmica) i en l'acció educativa degudament planificada com a resposta social prioritària.

L'actitud de recerca neix, en la justícia juvenil catalana, en un moment de transició, durant el qual es fa evident la necessitat contrastada d'experimentar avenços en la investigació i implantació de noves formes de resposta penal i educacional a desenvolupar amb educands infractors, mantenint especial observança respecte la coherència i proporcionalitat que ha de garantir-se en qualsevol situació entre la natura i entitat del delictes mateix i l'adequació a les necessitats i circumstàncies de la població juvenil infractora.

Segons aquest punt de vista es busca, com a objectiu terminal, l'estructuració i ordenació del sistema judicial penal juvenil, fonamentant-se en la consciència de responsabilitat del sector de població juvenil afectada; l'acció educativa adequadament planificada i avaluada per l'equip interdisciplinari participant; i la cooperació i participació del teixit social. En definitiva, es pretén viatjar des d'un concepte d'estricta resposta penal vers una conceptualització que també consideri també la possibilitat d'actuar d'una manera positiva i constructiva per part del propi educand que ha superat els dintells comportamentals permesos pel sistema penal, ja que la nostra anàlisi aspira a centrar-se en el continu *"...de processos fallits en el desenvolupament personal"* que acostuma a configurar el fenomen poliaxial de la inadaptació; significant que ha de ser decodificat com una seqüència longitudinal i processual d'aprenentatges socials inadequats, deficients o desviats, *"que condueix a interioritzacions, conductes i situacions que es desvien o bé entren en conflicte amb l'àmbit social, axiològic i cultural general del context concret on es viu"*. (Merino, 1994, 91-92).¹¹

En la línia d'una teoria integral del fenomen i en base a una dialèctica i axiomàtica interdisciplinar-interprofessional, avui defensem que la persona inadaptada assoleix la dissocialització <o asocialització> per mitjà d'un procés d'aprenentatge esbiaixat quant a la integració de pautes, habilitats i estratègies cognitivo-socials, incorporant els valors propis del medi microcontextual marginal en què s'ha desenvolupat i les interaccions amb les primeres instàncies suposadament socialitzadores (família biològica i/o extensa, grup d'amistats, equipaments escolars, centres d'esbarjo...) tot i que aquells assumissin components anòmics i desestructuradors.

Per tant, la conformació de la moral individual, la interiorització de la cultura social, l'accés al coneixement, l'organització de la personalitat, la consolidació de la vida afectiva amb referents estables, l'esforç, la

responsabilitat, l'enfortiment del “*locus of control*” intern, l'adequada canalització del comportament impulsiu, la capacitat de tolerància i de diàleg constructiu, el respecte a la pròpia salut... han resultat ítems educatius, psicològics, biològics i antropològics deficientment estimulats pel medi circumdant en impossibilitar un aprenentatge suficientment estructurat i sistemàtic, lesionant, en ocasions amb severitat, l'autoestima i l'autoconcepte de la població motiu d'intervenció en l'entorn competencial de la Direcció General de Mesures Penals Alternatives i de Justícia Juvenil de la Generalitat de Catalunya (programes de mediació -conciliació, reparació, serveis en benefici de la comunitat- de llibertat vigilada; de llibertat provisional amb assistència educativa i de l'article 65 del Codi Penal; d'internament en centres oberts, semioberts o tancats...).

Per incidir en la població infractora l'acció educativa o “*interacció informada*” (Sáez, 1993, 104)¹² pot ser dissenyada i executada a partir tant del medi institucional com d'un altre d'obert coincident amb l'entorn habitual de la població educanda, si bé s'ha considerat, per damunt de tot, que “*la millor garantia per prevenir el maltractament institucional o institucionalitzat és que el centre (equipament, servei o organització) estigui adequadament organitzat. Dins d'aquests aspectes organitzatius podem contemplar alguns elements essencials en un centre: l'existència d'un Projecte de Centre, un Reglament de Règim Intern, les Programacions d'Unitats i els Plans Individuals*”. (Fuentes Zurita, 1992, 38).¹³

En aquesta línia els experts aconsellen que els equips de mediació no depenguin de l'administració de justícia per tractar d'evitar la reproducció de certes deficiències estructurals. Com apunta M.Teresa Sánchez Concheiro, “*la selecció de casos que han de transferir-se als mediadors la realitzen jutges i fiscals; no obstant aquests no haurien d'interferir el treball del mediador, ja que l'èxit depèn de que víctima i victimari, voluntàriament i sense subtils pressions, acceptin que entre ambdós es pot assumir el conflicte. El concepte de responsabilitat -assumpció de les conseqüències d'un conflicte pel victimari- en front al de responsabilitat-culpabilitat davant el sistema penal no serà fàcilment entès pels juristes ja que perseveren en les rutines del dret penal, en el monopoli punitiu de l'estat i en la tècnica de la qualificació jurídica dels fets, i això, en la pràctica, impedeix que puguin definir-se els fets delictius com a conflictes entre parts*”. (Sánchez Concheiro, 1996, 9-10).¹⁴

Ens sembla ineludible fer una mínima referència al dret i al dret penal per a aquells que el conceben com un instrument de regulació de conflictes. Doncs bé, entenem que la crítica fonamental que pot formular-se se sintetitza en dos temes: el reduccionisme dels conflictes i la seva

desapropiació, ja que en les sessions judicials les persones implicades ja no són propietàries del seu conflicte.

En referència a ambdós aspectes cal ressaltar que el dret tracta de metaconflictes artificials en els quals les parts pràcticament no reconeixen la seva situació conflictual original, ja que en l'exercici habitual del dret es despulla els conflictes de la seva complexitat quotidiana amb vistes a poder reaccionar adequadament des d'una perspectiva jurídica, de tal manera que la realitat social es redueix a una estructura normativa segons criteris jurídics de relleu i garanteix, com a conseqüència, que les parts ja no poden explicitar què és rellevant per a elles.

El procés per encaixar els conflictes en el transcurs de decisió jurídica no només canvia les condicions en què es resolen ni la seva natura, sinó que també es pot entendre com la raó de diverses experiències de distanciament entre les persones i del de cada una d'elles respecte a la seva expectativa inicial. Allò que poden aconseguir o que han de suportar ja no es determina per mitjà dels desitjos de les mateixes sinó mitjançant les normes jurídiques; ja no és rellevant allò que els sembla a les parts sinó només un reduït àmbit de la situació conforme a les normes jurídiques (Hartmann, 1995, 112-113).¹⁵

El desenvolupament d'un procediment jurídic, les bases de decisió que atorga el dret material (constatació de l'existència o absència de delictes, així com de si es tracta de falta o de delictes, a diferència del dret formal al qual correspon el procediment judicial) i la regulació del procés (comparescència o audiència) mitjançant el qual aconseguixen i es contrasten les proves és, en la seva major part, com cal suposar, incomprensible per a les parts i, per si això fos d'escassa entitat, tampoc poden parlar com i quan els sembla pertinent. Al contrari, l'accés a les instàncies de regulació-mediació i al desenvolupament del seu procediment no sembla burocràtic i sí comprensible o capaç de ser entès, perquè les parts són protagonistes del procés, del seu procés, intentant resoldre ("*schlichten*") o aminorar-tranquil·litzar amb saviesa els conflictes amb una tercera part no involucrada emocionalment en aquests.

La intervenció socioeducativa, en l'àmbit penal, ha d'anar incorporant d'una forma més decidida l'opció de la mediació en tant que procés que es conforma a partir de quatre estructures fonamentals que pretenen retornar a les persones en conflicte el necessari protagonisme en la seva gestió:

- "una tercera persona que exerceix com a passarel·la i que és independent i imparcial, o que ha de ser percebuda com a tal per les parts en procés de mediació;

La intervenció socioeducativa, en l'àmbit penal, ha d'anar incorporant d'una forma més decidida l'opció de la mediació

- *aquesta tercera persona no disposa de cap poder sobre el conflicte en qüestió. Ni del poder del jutge per imposar sentències ni del que li atorga a l'especialista el seu coneixement diagnosticador;*

- *que actua entre les parts a manera de catalitzador, o sigui, que per la seva simple presència provoca una transformació real de la qual no és ni iniciadora ni motriu. El mediador ha de despertar la llibertat de les parts per actuar en el seu conflicte;*

- *la funció final de la mediació no és altra que establir o reestablir una comunicació inexistent o deteriorada". (Giró, 1997, 225).¹⁶*

El conflicte, lluny de ser eludit o negat, és una realitat intersubjectiva que s'ha d'aprendre gestionant-la correctament. No comporta caos personal ni social sinó un espai immillorable d'aprenentatge, de contrastació, de maduresa, d'humilitat, d'assertivitat i de desenvolupament intersubjectiu que fonamenti una antropologia basada en la persona, en la genuïna irrepetibilitat de cada ésser humà.

La mediació orienta les seves potencialitats a mantenir i consolidar el compromís amb les persones tractant de presentar i gestionar els conflictes des d'una límpida actitud de lideratge dels implicats, ja que només a ells correspon la seqüència comunicativa que pot conduir a la delimitació de l'acord intersubjectiu, un cop entès que el fenomen de la inadaptació social és, en resum, un problema de comunicació trencada, distorsionada o inexistent, entre l'individu i el seu entorn (Valverde, 1996, 133).¹⁷

La nostra opció per la mediació és decidida, ja que implica el fet d'intentar orientar el problema mitjançant dinàmiques comunicatives en un mateix pla (mediador-infractor-víctima), tot i que les parts puguin pretendre, per pressió, que el mediador assumeixi el rol d'autoritat i aquest, per narcisisme, ocasionalment desitgi ocasionalment exercir aquest poder.

En la intermediació, en canvi, acostumen a coexistir dos plans d'informació i de realitat (el dels intermediaris i el dels clients), de tal manera que el mediador trenca la seva genuïna funció i tasca en exercir un control del procés i dels continguts.

Finalment, en la intervenció netament judicial són tres els plans concurrents (jutge-àrbitre/advocats/clientes), de tal manera que la decisió només correspon al primer pla en tant que exerceix l'autoritat conferida per la societat i els aparells de control de l'Estat a la judicatura.

A diferència de la mediació, la negociació suposa un procediment de discussió que s'estableix entre les parts adverses per mitjà de representants oficials i amb l'objectiu bàsic d'arribar a un acord acceptable per a tothom, que s'insereix en un marc més o menys codificat i normatiu (legislació internacional o legislació del treball) des del qual es fixen les condicions en què haurà de desenvolupar-se aquesta discussió. D'altra banda, l'arbitratge sempre comporta que les parts se sotmetin al judici d'una tercera persona per resoldre el seu cas, de tal manera que l'àrbitre gaudeix llavors de tot el poder per formular una decisió que té força de llei i ha de ser acatada per les parts en litigi.

La intervenció educativa amb població en situació de conflicte sociopersonal i inadaptació ha evolucionat en seqüència diacrònica des de criteris explicatius biològics, psicològics i sociològics, fins a una lectura "interaccionista-dialèctica" (Merino, 1996, 177)¹⁸ que fonamenta la gènesi de l'espectre conductual desviat en la contemplació de trets rellevants en el procés d'aprenentatge, així com en la seqüència d'introducció paulatina dels nivells exigits de socialització per la pròpia sociocultura referencial de cada persona. De la mateixa manera, els codis legals també han incorporat la lectura educativa necessària en els processos judicials i en la pràctica professional quotidiana de les persones que es dediquen a l'àmbit de la jurisprudència, tot i que entenem que l'acció socioeducativa amb població infantil i juvenil que de manera incipient o inicial adopta repertoris marginals o disruptius, requereix un suport pedagògic adequat i, per tant, noves estratègies comunicatives i nous mètodes informals d'explicitació discursiva de situacions conflictuals que convergeixin en la reconstrucció dialogada de les actituds basals exigides per l'entorn social al marge del context judicial.

Per consegüent, en lloc de resoldre els conflictes en l'entorn de la justícia penal juvenil convé retornar-los a la comunitat mateixa promovent un conjunt organitzat d'accions educativo-comunitàries amb l'objectiu bàsic i irrenunciable que les parts els gestionin en el marc dinàmic de l'aprenentatge, de l'escolta, de la contrastació i de l'assertivitat, estimulants l'oferta de serveis desjudicialitzats immediats al subjecte de caràcter preferentment local (entitats o associacions públiques o privades desenvolupades des del mateix teixit associatiu de la ciutadania, el municipi). Per això, en lloc d'estimular, com a via exclusiva, la institucionalització quan el síndrome s'ha implantat, resulta adequat promoure accions profilàctico-preventives mitjançant intervencions interprofessionals i serveis socioeducatius propers a la ciutadania que es fonamentin en la responsabilitat gestada des d'una nítida opció per la comunicació ternària.

***Promoure
accions
preventives
mitjançant
intervencions
interprofessionals
i serveis
socioeducatius
propers a la
ciutadania***

En comptes de legitimar l'etiquetatge, intencionadament o casualment, convé sobretot minimitzar l'estigmatització i la distribució de les culpes facilitant que les persones assumeixin la necessària participació activa en la seqüència longitudinal de construcció i internalització de valors educatius. Quan abordem el fenomen policausal i complex de l'anomenada "*delinqüència juvenil*" (terminologia jurídica), hem d'acordar que només amb la dotació de recursos humans (magistrats, jutges, advocats...) i materials (sales dedicades a compareixences o audiències) difícilment podrem causar millora, generant en la població destinatària conductes d'evitació o de "*pagament a la justícia*" sense que es gestí el necessari canvi d'estructura axiològica. El problema que orienta la nostra investigació podria ser formulat de la manera següent: amb excessiva freqüència la població infantil i adolescent (entre els 10 anys i els 17 anys) en situació d'incipient conflicte sociopersonal és objecte d'intervenció educativa i judicial només quan el repertori comportamental anòmic-disruptiu s'ha arrelat en les seves actituds quotidianes com a efecte, en nombrosos casos, d'aprenentatges inadequats. A partir de llavors es detecten dificultats en el desenvolupament de seqüències socialitzadores responsables que minimitzin la reincidència en no haver-se estimulat iniciatives educacionals preventives degudament contrastades en el moment adequat. Fent ús de la metodologia *ex-post-facto* (no experimental), mitjançant un enfocament d'examen o descriptiu, tractem d'analitzar la utilitat dels programes de mediació-reparació en l'àmbit de la justícia penal juvenil catalana durant el septenni comprès entre el mes de maig de 1990 i el de desembre e 1996, tot respectant el fenomen tal i com s'ha produït en el context natural i sense manipular de cap manera la realitat.

El dia 1 de febrer de 1997 decidíem tancar el procés de constant recerca d'informació i de dades, obtingudes per mitjà de múltiples consultes de la base de dades que el *Servei d'Assessorament Tècnic i d'Atenció a la Víctima* ha conformat mitjançant l'acció planificada de la Secció de Mediació i d'Atenció a la Víctima i per mitjà de l'organització realitzada per la Secció de Seguiment d'expedients, així com d'entrevistes diverses als professionals implicats tenint en compte que l'última actualització de les dades vinculades a la variable **reincidència** de la població que va iniciar o va desenvolupar el programa de mediació (que suposa cinc documents-base per arribar al tipus de programa actual) va tenir lloc el dia 25 de març de 1997.

Per finalitzar presentem algunes de les dades obtingudes que fan referència a les conclusions de la nostra investigació, així com a les taules-síntesi, i acabem amb la representació gràfica que proposem de la mediació.

3. Determinació de les conclusions obtingudes

1. Els programes de mediació (3.536), durant el septenni que comprèn l'estudi, han estat iniciats o desenvolupats en l'àmbit de la justícia penal juvenil catalana per 3.491 educands/es diferents, si bé amb incidència significativament superior –pel que fa referència al nombre de casos– en adolescents de sexe masculí, de tal manera que en alguns casos un mateix jove va realitzar dos o tres programes. A partir de l'any 1992 es produeix un increment significatiu de població que opta pel desenvolupament del programa, fet que es justifica per l'entrada en vigor de la Llei orgànica 4/1992, de 6 de juny.

2. Les edats de la població educanda corresponen, de manera dominant, a l'interval comprès entre els 13 i els 16 anys, però aquelles amb major nombre d'adolescents es vinculen als 15, 14 i 16 anys respectivament. L'acció mediatra, en aquest moment de la seqüència evolutiva, facilita referents educatius nítids en exercir una funció prioritàriament preventiva.

3. Un percentatge significatiu de la població adolescent que ha participat en els programes de mediació estava escolaritzada i assistia amb regularitat als diferents equipaments i a les sessions lectives habituals.

4. Dels 31 tipus de delictes o faltes que han motivat la proposta de participació en el programa, els de més gran valor numèric han estat els següents: danys, lesions, robatori amb força i furt. Es tracta d'infraccions que no tenen excessiva rellevància penal però sí educativa. Per això l'acció educativa de la dinàmica mediatra condueix a la responsabilització progressiva de les parts implicades en un tot interactiu, encara que l'infractor hagi d'assumir les indubtables conseqüències dels seus actes i adquirir, amb el suport interpersonal precís, l'aptitud necessària per respondre, la qual es construeix socialment.

5. El desenvolupament del programa ha de comportar la presència activa de tres persones (agressor/a, víctima i mediatra/a) i s'ha de procurar que l'escenari i els professionals no es trobin directament vinculats a l'àmbit de la justícia, ja que convé que siguin percebuts com a facilitadors imparcials de diàleg. No obstant això, proposem la necessitat urgent de territorialitzar els serveis de mediació acostant-los a la ciutadania i a la problemàtica socioeducativa.

6. No en totes les modalitats de programes desenvolupats podem defensar una mediació en sentit estricte. Només les modalitats de programes *amb trobada entre les parts*, *amb activitat conciliadora-reparadora* i, en el

**El baix nivell de
reincidència
detectat ratifica
les possibilitats
de la nostra
alternativa**

seu cas, *amb reparació econòmica* (si es garanteix l'acord de restitució entre víctima i agressor amb la presència del mediador, tot i que es fixi un compromís final de reparació a la comunitat) comporten dinàmica mediatadora, mentre que en la situació de *reparació efectuada per iniciativa de les parts* es minimitza la presència del professional/mediador i es tendeix a maximitzar la seva funció controladora. Tasca que ha d'afectar en exclusivitat l'aparell judicial. En la *mediació sense trobada*, certament, ens trobem distants del procés pretès, encara que a vegades aquell no és possible per l'exclusiva negativa de la víctima. La modalitat de *reparació a la comunitat*, que també contempla la no implicació de la víctima, pot ser valorada com una via d'intencionalitat mediatadora. Entre les motivacions que afavoreixen la no continuïtat del programa acceptem la referida a *l'incompliment dels acords per part de l'infractor*, però considerem molt discutible, i sens dubte contrari a la nostra opció epistemològica, *interrompre el procés només en funció del criteri del mediador o bé del ministeri fiscal* (a no ser que es pogués imputar a l'infractor la comesa d'altres delictes, amb independència de la seva gravetat penal).

7. En la major part dels casos es constata una única víctima afectada per l'actuació de l'infractor, o bé s'atribueix una de sola, coincidint amb *víctima adulta, menor d'edat o empresa familiar* respectivament. Les entitats jurídiques afectades coincideixen amb empreses privades o públiques, amb equipaments dedicats a l'educació formal i no formal, així com amb ajuntaments. En un percentatge significatiu dels casos víctima i infractor/a es coneixien amb anterioritat als fets que van motivar el conflicte.

8. A Catalunya el programa de Mediació i Reparació suposa la tercera opció pel que es refereix al nombre de casos en el circuit de la justícia penal juvenil, ja que apareix com la modalitat d'intervenció educativa preferent després de les mesures judicials de sobreseïment i arxiu i de llibertat vigilada, desenvolupant-se majoritàriament en l'interval temporal comprès entre *menys de dos mesos i quatre mesos* de durada.

9. La reincidència contrastada en la comissió de noves faltes o altres delictes de la població que ha seguit el programa durant el septenni que ens ocupa equival al 19,96%, si bé la majoria d'adolescents reincidents van cometre només dues o tres faltes/delictes un cop finalitzada la seqüència mediatadora. Així doncs, el baix nivell de reincidència detectat ratifica les possibilitats de la nostra alternativa, encara que des d'un estudi *ex-post-facto* no podem establir relacions de causa-efecte ja que no hem manipulat les variables que han intervingut ni l'acció de la variable independent en la dependent.

10. En funció de la informació coneguda, la majoria d'acords judicials postmediació es dirigeixen al sobreseïment de les diligències judicials, a la no aplicació de cap mesura judicial, a l'arxiu i a l'amonestació. Aquestes dades faciliten que entenguem que la població afectada va satisfer les expectatives de compromís responsable previst pels programes, ja que el professional-mediador va informar de la seva consecució, en cada cas, al ministeri fiscal.

11. La mediació resitua el conflicte i vigila que aquest no arribi a pervertir-se i es converteixi en violència. El fet de regular relacions, contrastar i orientar percepcions, donar consciència del funcionament intern de cada persona i de les seves necessitats, configurar procediments, conceptes i actituds, facilita que el professional de l'acció social es col·loqui davant la realitat de l'educand (infractor), la de la víctima o persona agredida, i del gran univers d'idees, cultures, experiències i axiologies, promogui la construcció conjunta de processos adaptatius d'aprenentatge i la generació de repertoris actitudinals creatius i dinàmics, de tal manera que cada client arribi a consolidar el nivell de competència que pretén liderant el seu propi procés vital i adoptant les decisions que consideri pertinents en cada moment en funció de les seves expectatives inicials, de la seqüència processual i d'un entorn contextual que maximitzi l'animació sociocultural, la participació social i la formació continuada i que actualitzi la cultura històricament acumulada incorporant les aportacions de cada generació.

12. Si pretenem que la mediació s'instauri en la intervenció educativa i en la reflexió pedagògica és imprescindible que la progressiva consolidació dels diferents equips interprofessionals contempli el desenvolupament de processos planificats d'acció-reflexió, cíclics, conduïts pels agents implicats amb el propòsit d'intervenir en la seva pràctica per millorar-la i orientar-la vers una renovació o innovació educatives, adquirint un indubtable compromís personal i tècnic en la dialèctica que emergeix de l'imprescindible nexe entre les necessitats verbalitzades pels usuaris (les parts) i aquelles contrastades amb un mínim sentit intersubjectiu de realitat. La mediació ens permet accedir al coneixement de la cultura de l'alteritat i dels seus referents axiològics, si bé a partir de la reflexió assossegada respecte els valors de la pròpia cultura.

13. Finalment, creiem necessari afirmar que quan les parts accedeixen –encara que sigui a instàncies de la fiscalia– a les sessions de mediació no recorren a la llei sinó a una possibilitat de construcció dialògica, un cop acceptat que un conflicte no és el mal en si mateix, ni necessàriament un mal, així com que tampoc existeixen resultats absoluts davant una

circumstància conflictual. Com a conseqüència resulta recomanable desvincular l'acció de la justícia penal juvenil d'aquella activitat d'ajuda i de facilitament de contextos gratificants que, amb convicció, ha de procurar la comunicació ternària en els episodis de mediació, maximitzant el criteri que en tots els casos el mediador ha de ser concebut com un jutge informal.

Resulta oportú fer referència a les limitacions de la nostra investigació ja que també aprenem d'elles. És obvi reproduir que aquest tipus d'estudi pot ser apropiat, pel seu caràcter exploratori, per a les primeres aproximacions a una àrea problemàtica ja que facilita la generació d'hipòtesis; mentre que el mètode experimental és més utilitzat en els etapes finals per la contrastació dels supòsits previs.

Certament, en cas que es pretengui generalitzar relacions de causalitat, la més gran validesa interna es podria aconseguir en fer ús de les metodologies experimental i quasi experimental, sempre i quan les variables siguin susceptibles de manipulació i es maximitzi el control de l'efecte de les variables hipotètiques. En el treball que presentem les relacions significatives entre variables s'erigeixen en condició necessària, però no suficient, per posar de manifest les possibles relacions de causalitat de forma generalitzada.

Calen, per tant, mètodes complementaris de contrastació que garanteixin major control si es pretén validar les hipòtesis generades a partir dels mètodes descriptius. Així doncs, la limitació més significativa rau en la incapacitat de la modalitat *ex-post-facto* per establir relacions inferencials de causa-efecte, ja que únicament des d'un estricte control de l'acció de la variable independent sobre la dependent i dels possibles efectes de les variables estranyes o contaminadores es pot formalitzar el principi de causalitat. L'enfocament *ex-post-facto* proposa una via d'aproximació al coneixement del fenomen objecte d'estudi de màxim respecte a la seva situació natural. No es modifica el context ni es manipulen les variables, és a dir, es renuncia al control experimental, però aquesta decisió no comporta deixar d'aplicar models sistemàtics d'acció que garanteixin la científicitat del procés.

La nostra il·lusió i projecció investigadora contempla la possibilitat de realitzar estudis de la mediació des de la perspectiva que ofereixen altres paradigmes, possibilitant l'anàlisi de l'univers hermenèutic de la mediació i l'accés a lectures sociocrítiques que, sens dubte, haurien de procurar la millora de les relacions interpersonals dels implicats i, si cal, l'intent de reorientació del conflicte generat. La investigació socioeducativa és, en definitiva, una activitat humana orientada a la descripció, comprensió, explicació i, en el seu cas, transformació de la realitat social intersubjectiva

per mitjà d'un pla d'indagació sistemàtica que tracti d'identificar els significats i les interpretacions que els actors mateixos (víctima, agressor i mediador) li atribueixen i construeixen mitjançant la comunicació ternària.

Aquesta ha resultat, sens dubte, una autèntica oportunitat d'aprenentatge, de coneixement, si bé simultàniament hem obert múltiples portes a la ignorància. El futur haurà de dilucidar i gestionar els desconeixements actuals per mitjà d'una constant recerca d'alternatives educatives fonamentals en la mediació que, fins i tot, poguessin ser extensibles a la població adulta que hagi comès delictes d'entitat penal i de nítid impacte social. La mediació, en resum, requereix intensos estudis interdisciplinars que legitimin la seva validesa en la dinàmica socioeducativa, la seva utilitat comunicativa i la seva bondat en la gestió dels conflictes.

Juan José Sarrado

Doctor en Ciències de l'Educació. Professor i Vicedegà Acadèmic
de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació Blanquerna.
URL.

-
- 1 El Dr. Sebastián Serrano defensa, com nosaltres, que la persona humana ha de ser entesa preferentment com un ésser emocional. L'autor, catedràtic de lingüística general i de teoria de la comunicació de la Universitat de Barcelona, va presentar una ponència el dia 28 de març de 1996, en el marc de les V Jornades d'Infermeria, organitzades per les Escoles Universitàries Gimbernat.
 - 2 Si es desitja accedir a una informació més àmplia sobre aquest tema, el lector pot consultar la següent referència bibliogràfica:
Vinyamata i Camp, E. (1996) *La resolución de conflictos*. Cuadernos de Pedagogía, 246. P. 89-91. Barcelona.
 - 3 El professor Jordi Giró i París va presentar una ponència en les I Jornades Catalanes de Resolució Alternativa de Conflictes, adscrites a l'Associació Catalana pel Desenvolupament de la Mediació i l'Arbitratge. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Barcelona, 12 y 13 de abril de 1996. Les Jornades van tenir el suport del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.
 - 4 Pel seu relleu i interès en l'anàlisi de la mediació recomanem el text de l'autor que referenciem: **Six, Jean-François** (1990) *Le temps des Médiateurs*. Éditions du Seuil. París.
 - 5 Les aportacions de l'autor conformen una referència inexcusable per a qualsevol estudiós de la mediació, si bé ens sembla discutible el fet de vincular l'activitat mediadora a la resolució dels conflictes en el marc de les organitzacions. Tal vegada resulti més oportú parlar de gestió de conflictes, retornant a les persones en litigi el lideratge d'una hipotètica solució o, simplement, de l'explicitació d'expectatives i doxes divergents. **Floyer Acland**,

Andrew (1993): *Cómo utilizar la Mediación para resolver conflictos en las organizaciones*. Paidós. Barcelona.

- 6 Les suggerents aportacions de Mark S. Umbreit suposen un referent necessari, ja que l'autor extreu conclusions a partir de l'anàlisi dels programes de mediació víctima-infractor implementats en unes cent jurisdiccions de l'àrea urbana de Miami i en algunes zones de Valparaiso (Indiana). **Umbreit, Mark S.** (1993) *Crime Victims and Offenders in Mediation: An Emerging Area of Social Work Practice*. Social Work, 38, 1. University of Minnesota. P. 69-73. Minneapolis.
- 7 És just reconèixer la influència notòria del professor Octavi Fullat i Genís en les nostres reflexions. El clamor antropològic, sovint despullat de respostes, genera l'entramat educatiu, el sentit de cada existència, el dubte, la incertesa, la reflexió, el compromís de complicitat sana amb l'alteritat i una excel·lent consellera, la humilitat. **Fullat i Genís, Octavi** (1997) *Antropología filosófica de la educación*. Ariel. Barcelona.
- 8 La referència bibliogràfica que reproduïm s'erigeix en un document de gran valor quan abordem les conseqüències i els processos mediadors. Recomanem, per la seva qualitat conceptual, llegir les pàgines que l'autor dedica a la *Charte de la médiation* p.267-269, així com al *Code de la médiation* p.270-280. **Six, Jean-François** (1995): *Dynamique de la médiation*. Desclée de Brouwer. París.
- 9 Les suggerents reflexions del professor Octavi Fullat enriqueixen i dirigeixen la nostra anàlisi, possibilitant una anàlisi renovada de la pretensió comunicativa i, per tant, de la mateixa mediació. **Fullat i Genís, Octavi** (1995) *El pasmo de ser hombre*. Ariel. Barcelona.
- 10 El llibre del Dr. Lluís Duch ens resulta suggerent i valuós per reflexionar sobre temes antropològics i pedagògics i és especialment recomanable per a aquells qui, amb contrastada ignorància però amb interès, pretenem introduir en els fenòmens socioeducatius consciència d'alteritat, de referents axiològics, de responsabilitat i de compromís. **Duch, Lluís** (1997) *La educación y la crisis de la modernidad*. Paidós. Barcelona.
- 11 Vegi's la interessant aportació del Dr. Merino, professor titular de la Universitat Complutense de Madrid i autèntic especialista en temes vinculats a la prevenció de la inadaptació social. **Merino Fernández, José Vicente** (1994) *Acción preventiva de la inadaptación social. Revisión de planteamientos y perspectivas de futuro*. A **Muñoz Sedano, A.** (Ed.) *El Educador Social: Profesión y formación universitaria*. P.87-113. Popular. Madrid.
- 12 Fent ús d'un paradigma sociocrític, el Dr. Sáez opta per l'expressió "*interacción informada*", prioritzant la participació activa de l'usuari en el seu procés amb actitud nítida de lideratge i responsabilitat. **Sáez Carreras, J.** (1993) *La intervención socioeducativa: entre el mito y la realidad*. A *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*, 8. P.89-105. Universidad de Murcia. Murcia.
- 13 **Fuertes Zurita, Jesús** (1992) *Tendencias actuales en la atención a la infancia en Centros Residenciales de Protección*. A *Intervención Psicosocial*, I, 2. P.31-45.
- 14 Com podrà entreveure el/la lector/a, el fet d'introduir l'àmplia cita de M.Teresa Sánchez Concheiro, advocada i presidenta de l'associació "Conferencia Internacional de Abolicionismo Penal" (ICOPA-España), obliga a una diàfana coincidència amb el nostre plantejament general que, sens dubte, prové de 21 anys d'experiència professional i, per tant, d'intercanvis freqüents amb educadores, DAMs, mediadors, jutges, fiscals, òrgans de l'administració... **Sánchez Concheiro, Mª T.** (1996) *La reparación del victimario a la víctima*. A *Món Jurídic*, 127. P.9-10. Il·lustre Col·legi d'Advocats de Catalunya.
- 15 **Hartmann, Arthur** (1995) *Schlichten oder Richten. Der Täter-Opfer-Ausgleich und das (Jugend) Strafrecht*. A *Neue Kriminologische Studien*, band 13. Wilhelm Fink. München. L'obra d'A. Hartmann podria traduir-se com: Resoldre (intentar aminorar-tranquilitzar amb saviesa els conflictes i amb una tercera part no involucrada emocionalment en el conflicte) o jutjar. La reparació-mediació entre víctima i delinqüent i el Dret Penal Juvenil.

- 16 **Giró i París, Jordi** (1997) *Los fundamentos de la mediación a debate*. A **Six, J.F.** (1997) *Dinámica de la mediación*. P.223-227. Paidós. Barcelona. A l'epíleg de l'obra de Jean-François Six (traducció del francès al castellà), el Dr. Giró incorpora reflexions suggerents orientades a repensar la mediació i la seva vinculació amb el conflicte humà.
- 17 **Valverde, J.** (1996) *Proceso de inadaptación social*. Popular. Madrid.
- 18 Les aportacions del Dr. Merino són suggerents per la naturalesa dels seus plantejaments i el coneixement contrastat dels fenòmens motiu d'estudi. Resulta una referència aconsellable. **Merino Fernández, José Vicente** (1996): Acció pedagògica preventiva. A **González, E.** (Cort.) (1996) *Menores en desamparo y conflicto social*. P.169-193. CCS. Madrid.

Taula Núm. 1: Dades generals del programa de mediació

Any Natural	Programes iniciats o realitzats	Nombre d'educands/ es	Sexe Masculí	Sexe Femení
1990	79	79	73	6
Maig-desembre	(2,24%)	(2,26%)		
1991	394	388	352	36
Gener-desembre	(11,14%)	(11,12%)		
1992	616	607	534	73
Gener-desembre	(17,42%)	(17,39%)		
1993	661	649	591	58
Gener-desembre	(18,69%)	(18,59%)		
1994	561	555	500	55
Gener-desembre	(15,87%)	(15,90%)		
1995	586	580	498	82
Gener-desembre	(16,57%)	(16,61%)		
1996	639	633	554	79
Gener-desembre	(18,07%)	(18,13%)		
Σ	N=3536 (100%)	N=3491 (100%)	3102 (88,86%)	389 (11,14%)

Taula Núm.2:
Tipus de programes de mediació iniciats o realitzats amb la participació de les parts (directament o indirectament)

Fases implementades del programa de mediació. Tipus de programa iniciats o realitzats				
1.	Amb la participació de la víctima o agredit/da (directament o indirectament i de l'agressor/a (educand/a) en el procés de mediació	Any 1990 Núm. de tipus de programes implementats. (Interval: maig-desembre)	Any 1991 Núm. de tipus de programes implementats. (Interval: gener-desembre)	Any 1992 Núm. de tipus de programes implementats. (Interval: gener-desembre)
1.1.	Reparació efectuada per iniciativa de les parts	2	0	13
1.2.	Mediació sense trobada entre les parts	15	96	132
1.3.	Mediació amb la trobada entre les parts	21	127	138
1.4.	Mediació amb reparació econòmica	7	22	62
1.5.	Mediació amb trobada conciliadora entre les parts i acord d'activitat reparatòria (dirigida a la víctima o a la mateixa comunitat (servei en benefici de la comunitat)	21	98	112
Σ	de programes amb participació de les parts per any natural (implicació directament o indirectament de la víctima o persona ofesa)	66	343	457

Taula Núm.3:
Tipus de programes de mediació iniciats o realitzats sense la participació de la víctima

2.	Sense la participació de la víctima o agredit/da. Només s'impliquen en el procés agressor/a (educand/a) i mediador	Any 1990 Núm. de tipus de programes aplicats	Any 1991 Núm. de tipus de programes aplicats	Any 1992 Núm. de tipus de programes aplicats
2.1.	Reparació a la comunitat	8	50	73
2.2.	Valoració de l'interès reparatiu o reparador de l'educand/a	0	0	0
Σ	de programes sense la participació de la víctima per any natural, però amb la implicació del/de l'agressor/a i del/de la mediadora	8	50	73

s

Any 1993 Núm. de tipus de programes implementats. (Interval: gener-desembre)	Any 1994 Núm. de tipus de programes implementats. (Interval: gener-desembre)	Any 1995 Núm. de tipus de programes implementats. (Interval: gener-desembre)	Any 1996 Núm. de tipus de programes implementats. (Interval: gener-desembre)	Σ dels tipus de programa realitzats en 7 anys
23	37	31	38	144 (4,07%)
125	74	49	80	571 (16,15%)
134	156	174	187	937 (26,50%)
41	53	49	79	313 (8,85%)
125	112	135	101	704 (19,91%)
448	432	438	485	N = 2669 (75,48%)

Any 1993 Núm. de tipus de programes aplicats	Any 1994 Núm. de tipus de programes aplicats	Any 1995 Núm. de tipus de programes aplicats	Any 1996 Núm. de tipus de programes aplicats	Σ dels tipus de programes realit- zats en 7 anys
65	29	14	22	261 (7,38%)
0	46	73	54	173 (4,89%)
65	75	87	76	N = 434 (12,27%)

Taula Núm.4:
Motivacions i/o
variables
situacionals que
afavoreixen en no
inici o la
interrupció del
procés de mediació

Impossibilitat d'inici o de desenvolupament del procés de mediació

3. Motivacions i/o variables situacionals que afavoreixen el no inici o la interrupció del procés de mediació	Any 1990 Núm. d'educand/ es afectats/des segons descriptor (maig-desembre)	Any 1991 Núm. d'educand/ es afectats/des segons descriptor (gener-desembre)	Any 1992 Núm. d'educand/ es afectats/des segons descriptor (gener-desembre)
3.1. No es viabilitza la mediació per incompliment de l'infractor (educand/a), ja que només assumeix inicialment la seva responsabilitat	2	0	28
3.2. No es viabilitza la mediació atenent al criteri del/de la mediador/a (problemàtica detectada en el/la infractor/a, deficient nivell de responsabilitat, rebuig de la víctima quan la seva participació és considerada condició <i>sine qua non</i>)	3	1	52
3.3. No es viabilitza la mediació per decisió unilateral del Ministeri Fiscal, tot i que el/la mediador/a hagi informat favorablement	0	0	6
Σ de motivacions i d'infractors que han afavorit la interrupció del procés de mediació/any natural	5	1	86

Taula Núm.6:
Reincidència en
funció del sexe

Freqüència de la reincidència segons la variable sexe
N = 3.491 Adolescents i joves

Reincidència total segons sexe Última actualització: 25 de març de 1997	Any 1990	Any 1991	Any 1992
Població reincident	13	66	152
Sexe masculí	12	60	141
Sexe femení	1	6	11

Any 1993 Núm. d'educand/ es afectats/des segons descriptor (gener-desembre)	Any 1994 Núm. d'educand/ es afectats/des segons descriptor (gener-desembre)	Any 1995 Núm. d'educand/ es afectats/des segons descriptor (gener-desembre)	Any 1996 Núm. d'educand/ es afectats/des segons descriptor (gener-desembre)	Σ de cada tipus de motiu durant el període estudiat
51	17	19	26	143 (4,04%)
81	33	35	42	247 (6,99%)
16	4	7	10	43 (1,22%)
148	54	61	78	N = 433 (12,25%)

Any 1993	Any 1994	Any 1995	Any 1996	Σ %
139	127	86	114	697 (19,96%)
132	119	79	111	654 (18,73%)
7	8	7	3	43 (1,23%)

Taula Núm.5:
Dintells de
reincidència
global

Dintells de reincidència

Població reincident des de l'acabament del Programa de mediació fins al moment actual (25-03-97)		n Any 1990	n Any 1991
a)	Educands/es-infractors/es que han comès 2 delictes o faltes després de participar en el programa	5	36
b)	Educands/es-infractors/es que han comès 3 delictes o faltes després de participar en el programa	2	12
c)	Educands/es-infractors/es que han comès 4 delictes o faltes després de participar en el programa	3	7
d)	Educands/es-infractors/es que han comès 5 delictes o faltes després de participar en el programa	0	3
e)	Educands/es-infractors/es que han comès 6 delictes o faltes després de participar en el programa	1	2
f)	Educands/es-infractors/es que han comès 7 delictes o faltes després de participar en el programa	1	2
g)	Educands/es-infractors/es que han comès 8 delictes o faltes després de participar en el programa	0	0
h)	Educands/es-infractors/es que han comès 9 delictes o faltes després de participar en el programa	0	1
i)	Educands/es-infractors/es que han comès 10 delictes o faltes després de participar en el programa	0	2
j)	Educands/es-infractors/es que han comès 11 delictes o faltes després de participar en el programa	0	0
k)	Educands/es-infractors/es que han comès 12 delictes o faltes després de participar en el programa	0	0
l)	Educands/es-infractors/es que han comès 13 delictes o faltes després de participar en el programa	1	0
m)	Educands/es-infractors/es que han comès 14 delictes o faltes després de participar en el programa	0	0
n)	Educands/es-infractors/es que han comès 15 delictes o faltes després de participar en el programa	0	1
o)	Educands/es-infractors/es que han comès 16 delictes o faltes després de participar en el programa	0	0
p)	Educands/es-infractors/es que han comès 17 delictes o faltes després de participar en el programa	0	0
q)	Educands/es-infractors/es que han comès 18 delictes o faltes després de participar en el programa	0	0
Σ		13	66

n Any 1992	n Any 1993	n Any 1994	n Any 1995	n Any 1996	Σ
86	95	83	51	62	418 59,97%
27	20	19	21	23	124 17,79%
15	7	7	9	7	55 7,89%
9	2	6	0	6	26 3,73%
6	5	5	3	3	25 3,59%
1	2	2	0	7	15 2,15%
2	3	1	0	3	9 1,29%
3	2	1	1	0	8 1,15%
2	1	0	1	0	6 0,86%
1	0	1	0	1	3 0,43%
0	1	0	0	0	1 0,14%
0	0	0	0	1	2 0,29%
0	0	0	0	0	0 0%
0	0	1	0	1	3 0,43%
0	0	0	0	0	0 0%
0	0	0	0	0	0 0%
0	1	1	0	0	2 0,29%
152	139	127	86	114	N = 697 100%

La mediació en un dels seus àmbits d'aplicació: la justícia penal juvenil catalana

La mediación en uno de sus ámbitos de aplicación: la justicia penal juvenil catalana.

Mediation applied to a particular area: the Catalan penal justice for young people

Este artículo es fruto de la tesis doctoral que el autor ha realizado sobre la mediación en el ámbito de la justicia penal juvenil catalana.

This article has its origin in the author's doctoral thesis. It studies mediation in the area of the Catalan penal or criminal justice for young people.

En el mismo se plantea una reflexión sobre la mediación como una alternativa en este ámbito de intervención, y se presentan algunos datos y las conclusiones obtenidas a partir de la investigación realizada.

The article proposes a reflection on mediation as alternative in this area of intervention. Based on investigation, conclusions and some data are presented.

Autor: Juan José Sarrado Soldevila

Article: La mediació en un dels seus àmbits d'aplicació: la justícia penal juvenil catalana

Referència: Educació Social núm. 8 pp. 101 - 126

Adreça professional: Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació
Blanquerna (URL)
Císter, 34
08022 Barcelona
Tel. 93/253 31 17